

תמיצית

קנין הלכה

שע"י ארגון דרשו

סי' רנג - רנד

סימן רנ"ג - דין כירה ותנור ליתן עליה הקדרות בער"ש - ה' סעיפים

סעיף א' דין שהיה בכירה:

הקדמה: אסור להניח קדירה לא מבושלת בער"ש על גבי כירה שעשויה כקדירה ויש בה מקום שפיתת שתי קדירות, דרבנן חששו שמא יבוא לחתות בגחלים. **ונחלקו בגמרא** (שבת ל"ו ע"א) **חנניה** סובר דאם המאכל מבושל כמאכל בן דרוסאי מותר להשהות. **וחכמים** סוברים דאסור להשהות אא"כ מצטמק ורע לו.

ולדינא הרי"ף והרמב"ם פסקו כחכמים. **ורש"י ותוס'** פסקו כחנניה.

להלכה: א. דעת השו"ע - השו"ע כתב בסתמא (כרי"ף והרמב"ם) שיש איסור להשהות אא"כ מצטמק ורע לו. **ואח"כ כתב שיש אומרים** (רש"י ותוס') שאין איסור אם מבושל כמאכל בן דרוסאי. **ב. דעת הרמ"א - הרמ"א כתב שנהגו להקל כסברא אחרונה. וכתב הבה"ל** (ד"ה ונהגו) דמלשון הרא"ש שכתב "מפני שישאל אדוקין במצות עונג שבת **ובודאי לא ישמעו לנו** על כן הנח להם לישראל", מוכח שרק לא רצה למחות אחרי שכבר נהגו, **ולכן לכתחילה בודאי טוב להזהר** שיהא מבושל כל צרכו. אך אם אירע שבאו אורחים קודם השקיעה וצריך לבשל בשבילם, יבשל עד חצי בישול ויניח על האש.

שיעור בן דרוסאי:

נחלקו הראשונים מהו שיעור בן דרוסאי. **א. דעת רש"י -** דהיינו שלישי בישולו. **ב. דעת הרמב"ם -** דהיינו חצי בישולו. **ולדינא כתב השו"ע** (סי' רנ"ד ס"ב) **שהוא חצי בישולו. וכתב המשנ"ב** (סי' ק"ל"ח) **דבמקום הדחק אפשר שיש להקל בשלישי בישול.** (סי' ק"מ"ג) **וכן בדיעבד יש להורות** שהוא שלישי בישול.

להשהות על כיסוי של כירה:

כתב הבה"ל דעל עובי הדפנות ונגד חלל הכירה פשוט שאסור להשהות. ואם מכוסה בכיסוי ומניח על הכיסוי **לרש"י אסור, ובדעת הרמב"ם צ"ע** אם אסור.

אופנים שיותר להשהות:

א) מצטמק ורע לו - דהיינו שהאדם עצב מחמת רוב הבישול, דלא יבוא לחתות כיון שרע לתבשיל. (שעה"צ סק"ט) ואפילו אם התבשיל עצמו יפה לו הצימוק ורק האדם עצוב מחמת שצריך לאורחים. **(ומצטמק ורע לו** היינו לפדא, דיסא, תמרא, ומים חמים. וכן כל תבשיל שיש בו קמח, חוץ מלפת אם יש בה בשר ואין לו אורחים. והפמ"ג כתב דאם אין בלפת בשר אע"פ שאין קמח זה רע לו. **ומצטמק ויפה לו** היינו כרוב, פולין, בשר טרוף, וביצים אא"כ הם נחרכים ע"ג גחלים - בה"ל ד"ה והוא). **וכתב הא"ר והפמ"ג דבספק ראוי להחמיר -** בה"ל ד"ה והוא.

ב) גרופה או קטומה - אם הכירה גרופה או קטומה מותר להשהות עליה. **וגרופה היינו** (משנ"ב סק"ג) שהוציא את כל הגחלים **מחוץ לכירה**. (כרמב"ם, ודלא כר"ץ דמהני לגרופ לצד אחד). **וקטומה היינו** שמכסה את כל הגחלים באפר. **וכתב המשנ"ב** (סק"ד) **דסגי אפילו באפר כל שהוא** על פניהם. **ומותר אפילו שהובערה אח"כ**. (והתוס' כתבו לחד תירוצא דבאין מבושל כ"צ לא מהני, והמג"א לא העתיקו משום שספק דרבנן לקולא. והשעה"צ כתב (סק"ז) דאין צריך לזה, כיון שהרמב"ן לא חילק בהכל). **ומותר אפילו בגחלים של רותם**, משום שכבר גילה דעתו שאינו צריך את הגחלים ואין חשש שיחתה. **ומותר גם בגחלים שעממו**, דמדלא חשש ללבותן מוכח שאינו מקפיד בחיתו.

וכתב השו"ע שההיתר בגרופה וקטומה הוא אפילו אם התבשיל אינו מבושל כמאכל בן דרוסאי. **אולם הבה"ל** (ד"ה אלא כשהתחיל) **הביא את הרעק"א שכתב** דדין זה אינו ברור, כיון שיש סוברים דלא מהני קודם בן דרוסאי.

ג) קש או גבבה - אם הכירה הוסקה בקש או גבבה מותר להניח על גבה ובתוכה. **דק אם הוסקה בגפת או בעצים** (וה"ה פחמין, וי"א דה"ה שומשומין - משנ"ב סק"ג) **אסור להשהות עליה. והבה"ל מסתפק** (ד"ה אפילו) אם ההיתר הוא רק לאחר שכבתה האש, וכלשון המשנה "שהסיקוהו בקש וגבבה". או דמותר אף בזמן שיש אש משום שאין סיבה שיחתה כל זמן שיש אש, וכשנגמר האש אין מה לחתות.

ד) קדירה חייטא - אם הקדירה לא נתבשלה כלל, מותר להשהות על גבה. דכיון שהוא חי מסיח דעתו ממנה עד מחר, ולמחר זה יהא מבושל גם אם לא יחתה. **(ואם התבשיל רק התחמם עדיין חשיב חייטא, כיון שעדיין לא נתבשל כלל - משנ"ב סק"א. אבל אם נתבשל קצת אפילו פחות ממאכל בן דרוסאי אסור, ודלא כב"ח שסובר דעד בן דרוסאי חשיב חי - שעה"צ סק"ג).** **ואפילו שרק חתיכה אחת חיה מותר**, דע"י זה מסיח דעתו ממנה. **וכתב הבה"ל** (ד"ה מסיח) דאף אם יהיה מוכן בלילה אלא שזה יהיה מוכן רק לאחר הזמן שרגילים לאכול ג"כ מותר. **וכתב המשנ"ב** (סק"י) **דהיתר להשהות הוא רק סמוך לשקיעה ממש**, אבל אם נתנו מבעוד יום אסור כיון שכבר נתבשל קצת קודם שבת, וצריך לסלק את הקדירה כשהגיע זמן שבת אא"כ נתבשל כבר כל צרכו. **וכתבו האחרונים** (משנ"ב סק"ט) **דזווקא בבשר חי מותר**, אבל ירקות ושאר דברים שהם קלי הבישול לא מהני מה שהוא חי.

• **קדירה שאינה חייטא אבל כוונתו לאכול רק מחר -** כתב הבה"ל (ד"ה להשהות) **שיש מתירים. אולם הגר"א והמג"א אוסרים** דחיישנן שימלך לאוכלו בלילה ויחתה, **אבל בדיעבד יש לסמוך על זה ורק שלא יהא רגיל לעשות כן.**

ה) סמיכה - אף אם הכירה אינה גרופה וקטומה מ"מ מותר להניח קדירה סמוך לה. **ונחלקו האחרונים מה מותר בסמיכה. א. דעת הרעק"א -** דמותר רק להשהות. (ורק לפוסקים כחנניה מותר אף להחזיר ע"פ התנאים שמבוארים בס"ב). **ב. דעת הדגול מרבבה -** דלכו"ע מותר אף

להחזיר בשבת ע"פ תנאי חזרה המבוארים בס"ב. ולפוסקים כחנניה מותר אף נתינה בתחילה. ג. **דעת הבית מאיר** - דלכו"ע מותר אף נתינה בתחילה - משנ"ב ס"ק ט"ו.

(ו) **טוח בטיט** - לדעת הרמ"א מותר להשהות קדירה כשהתנור טוח בטיט. ויתבאר לקמן סימן רנ"ד סעיף א'.

שתי כירות המתאימות זו אצל זו:

כתב הרמ"א שתי כירות המתאימות זו אצל זו ודופן של חרס ביניהם ואחת גרופה וקטומה והשניה אינה גרופה וקטומה, **מותר להשהות על הגרופה וקטומה** אע"פ שמוסיף הבל משאינה גרופה וקטומה. **וכתב המשנ"ב** (סק"ב) **דאפילו בשבת מותר להחזיר עליה. (וכתב הבה"ל** (ד"ה אף על פי) דאף לפוסקים כחכמים מותר להחזיר, דעל זה הברייתא קאי שמותר להחזיר, ורק לענין סמיכה יש לדון אם מותר להחזיר אפילו לחכמים, כיון ששאני הכא דשליט ביה אוירא. ותמוה מש"כ המג"א דרק לפוסקים כחנניה מותר להחזיר).

כירה שלנו:

כתב הבה"ל (ד"ה על כיסא של ברזל) כירות שלנו שהם מחוברים בבנין עם התנור, **דינם ככירה.**

דין תנור:

כתב השו"ע תנור אפילו שהוסק בקש וגבבה **אסור להשהות עליו ולסמוך לו**, דמתוך שקצר למעלה ורחב למטה חומו רב ולכן החמירו בו - משנ"ב סק"א. **ואפילו אם הוא גרוף וקטום אסור**, משום (משנ"ב סק"ב) שאף בגרוף א"א שלא ישאר ניצוץ אחד, וכיון שחומו רב חיישינן שיחתה. **וכתב הרמ"א דכל זה מיידי שהיד סולדת. ומבאר המשנ"ב** (סק"ג) דאם אין היד סולדת מותר להניח על התנור אפילו בשבת, ואפשר שאפילו אם אינו גרוף וקטום מותר.

• **תנור שהוסק בקש וגבבה והוא גם גרוף וקטום** - כתב המשנ"ב (סק"ב) **דמלשון השו"ע משמע כשיטת רבינו יהונתן דאסור** אף שהוסק בקש וגבבה וגם הוא גרוף וקטום. **אבל ברמב"ם משמע שמותר, ויש להקל בזה.** (משום שיש לצרף את שיטת הרמ"ד דס"ל שבתנור גרוף וקטום מותר להשהות אפילו אם הוסק בגפת ועצים, ויש להקל עכ"פ בקש וגבבה - שעה"צ סק"ג).

• **אופנים שמותר להשהות בתנור** - (משנ"ב סק"ד) ג. מצטמק ורע לו. ז. קדירה חייטא. (וכן לדעת הרמ"א מותר אם התנור טוח בטיט, ויתבאר לקמן רנ"ד ס"א).

תנור שלנו:

א. **דעת הרמ"א** - דדינו ככירה. **וכתב הבי"י דהטעם הוא משום שפיהם מהצד, ועוד שהם רחבים ביותר.** ז. **דעת המהרש"ל** - דדינו כתנור. **ולדינא כתב המשנ"ב** (סק"ח) **שבתנורים של נחתומים שחומם רב טוב להחמיר לדונם כתנור.**

כופח:

כתב השו"ע כופח שהוא מקום שפיתת קדירה אחת, (שחמו יותר מכירה ופחות מתנור), **אם הוסק בקש וגבבה דינו ככירה.** (ודלא כמש"כ הטור דרק בקש וגבבה וגם גרוף וקטום דינו ככירה). **ואם הוסק בגפת ועצים דינו כתנור.**

שכח ושהה:

הקדמה: הגמרא בשבת (ל"ז ע"ב) אומרת "אמר ליה אביי לרב יוסף מהו לשהות וכו' ", והגמרא פושטת שאסור. ואח"כ הגמרא אומרת "בעו מיניה מרבי חייה בר אבא שכח קדירה על גבי כירה ובשלה בשבת מהו, אישתיק ולא א"ל ולא מידי". **ובביאור הגמרא נחלקו הראשונים. א. רש"י ותוס' פירשו** - (לשיטתם שפוסקים כחנניה) **שהספק הראשון הוא היכא שהשהה תבשיל שלא מבושל בן דרוסאי אם התבשיל נאסר, ונפשט שאסור.** (ותוס' כתבו עוד פירוש, שהספק הוא על קדירה חייטא, דרק בתנור שחומו רב יש היתר של חייטא). **והספק השני הוא אם נאסר גם לאחרים, ומספק נקטינן לחומרא** - רא"ש. **ב. הרי"ף והרמב"ם פירשו** - (לשיטתם שפוסקים כחכמים) **שהספק הראשון הוא אם שכח ושהה תבשיל שלא מבושל כל צרכו, ונפשט שאסור. והספק השני הוא אם שכח ושהה תבשיל שמבושל כל צרכו ומצטמק ויפה לו, ומספק נקטינן לקולא.** (ובמצטמק ורע לו מותר אפילו לכתחילה).

להלכה: א. דעת השו"ע - (דס"ל כחכמים) **בשכח ושהה, אם נתבשל כל צרכו מותר אע"פ שמצטמק ויפה לו, כיון שלא נהנה כ"כ** - משנ"ב סק"ל. **ואם לא נתבשל כל צרכו אסור. וכתב המשנ"ב** (סק"א) **דאסור לכל אדם, וכ"ש לבני ביתו שנתבשל בשבילם.** (גרי"א. ודלא כהגהות מרדכי שמתיר לאחרים - שעה"צ סק"ג). **ואם השהה במזיד, אף אם נתבשל כל צרכו אסור אם מצטמק ויפה לו. ב. דעת הרמ"א** - (דס"ל כחנניה) **דאם לא היה מבושל כמאכל בן דרוסאי אסור** אפילו בשוגג לכל אדם - משנ"ב סקמ"ד. (א.ה. עיין במשנ"ב לקמן סי' רנ"ד ס"ק ל"ג שכתב שאם אין לו דבר אחר לאכול חוץ מאותו תבשיל ששיחה בשוגג, דמותר לאוכלו).

עד מתי התבשיל אסור:

כתב הרמ"א **א. במזיד** - אסור עד בכדי שיעשו. **והטעם שצריך להמתין, רש"י כתב** כדי שלא יהנה ממלאכת שבת. **והרמב"ם כתב** כדי שלא יבוא להקל פעם אחרת - בה"ל. **ב. בשוגג** - דעת ההגהות אשר"י דאסור בכדי שיעשו. **וכתב המשנ"ב** (סק"ב) **דמלשון הרמב"ם לא משמע כך.** (א.ה. עיין בשו"ע סי' רנ"ד ס"ח שהעתיק את לשון הרמב"ם וכתב להדיא שאסור בכדי שיעשו, וצ"ע).

החזיר ישראל:

כתב הרמ"א אם החזיר ישראל בשוגג אף שנתבשל כל צרכו ומצטמק ויפה לו **דינו כעבר ושהה ואסור**, דהכא חמיר טפי כיון דעביד

מעשה- משני"ב סקל"ה. (ומבאר המג"א דבכה"ג חוששים לשיטת ההגהות מרדכי דס"ל דאף בשהיה בשוגג אסור). **וכתב המג"א דהכא לאחרים מותר**, כיון שלא נהנה כ"כ דהיה מבושל כל צרכו ועשה בשוגג. **ואם מצטמק ורע לו**, אף שלכתחילה אסור, **מ"מ בדיעבד מותר**.
• אופן שלא נאסר - כתב הבה"ל דמייירי שהחזיר באיסור לדברי הכל, **אבל אם יש דעות שמתירים אין לאסור בדיעבד**.

החזיר נכרי:

כתב הרמ"א אם החזיר נכרי לצורך ישראל **דינו כשגג ושהה**. כיון שמה שנעשה ע"י נכרי אינו חמור יותר ממה שנעשה ע"י ישראל בשוגג, ולכן מותר אם מצטמק ויפה לו כיון שנתבשל כל צרכו ואין נהנה ממנו כ"כ- משני"ב סקל"ד. (ואף שבחזרה ע"י ישראל אסור אף בשוגג, בחזרה ע"י נכרי מקילים כמו בשהיה, כיון שההגהות אשר"י מתיר אף בישראל ששכח והחזיר- מג"א).

• על דעת מי החזיר- הלבוש כתב דמייירי דווקא שלא בדיעת הישראל, אבל בדיעתו חשיב כמזיד ואסור. **וכתב הבה"ל** (ד"ה ואם) **דברמ"א בס"ה מבואר** דמותר אף שעשה בציווי הישראל, **וכ"כ הגר"א והגר"ז**.

להשהות קדירה על גבי גחלים:

א. דעת השו"ע- דכל מה שהתירו להשהות היינו רק היכא שהקדירה מונחת על כסא של ברזל או אבנים ואינה נוגעת בגחלים, **אבל אם שולי הקדירה נוגעים בגחלים אסור**. דס"ל שהטמנה במקצת חשיב הטמנה- משני"ב סקמ"ו. **ב. דעת הרמ"א**- דלא חשיב הטמנה אלא א"כ הקדירה מכוסה לגמרי, **וכן המנהג**. (ואפילו אם הקדירה בתוך התנור והתנור סתום, אין זה בכלל הטמנה- משני"ב סקמ"ז).

וכתב הרמ"א צריך לנתק קצת את הקדירה קודם שבת מהאש בכדי שיוכל להסירה משם, (משני"ב סק"ט) משום שקשה להזהר שלא להזיז את הגחלים בעת נטילתו את הקדירה. **ואם לא ניתקה בערב שבת** יסירנו ע"י נכרי. **ואם אין נכרי מותר לישראל להסירו, ויזהר לקחת בנחת** שלא יזוזו הגחלים, דבכה"ג אף אם יזוזו הגחלים לא הוי פסיק רישא וכיון שאינו מתכוון מותר.

וכתב המשני"ב (סקמ"א) דכל זה רק אם הקדירה עומדת ע"ג הגחלים, **אבל אם הגחלים מונחים סביב הקדירה אסור לישראל להסירה**, דהוי פסיק רישא שיבעיר את התחתונות ויכבה את העליונות. **וע"י נכרי נראה שיש להתיר לצורך שבת**, (שעה"צ סקמ"ג) כיון שאף למחמירים בפסיק רישא ע"י נכרי, מ"מ כיון דהוי פסיק רישא דלא ניתא ליה הוי רק איסור דרבנן, ואמירה לנכרי באיסור דרבנן לצורך שבת מותר.

סעיף ב' דיני חזרה:

כירה שהיא גרופה וקטומה (וה"ה אם הוסקה בקש וגבבה- בה"ל ד"ה כירה) ונטל קדירה מעליה אפילו בשבת, **מותר להחזירה** (בה"ל ד"ה מותר) אף במצטמק ויפה לו כל זמן שהיא רותחת. (ולדעת הרמ"א מותר אף בלא נצטנן לגמרי- משני"ב סקמ"ד). **וכתב המשני"ב** (סקמ"ד) דהטעם שצריך שתהיה רותחת, כדי שלא יהיה איסור בישול. (גר"א. והמג"א כתב דאף ביבש דלא שייך איסור בישול מ"מ אסור להחזיר אם נצטנן, דכיון שנצטנן חשיב כנתינה בתחילה. והמשני"ב הכא בס"ק נ"ד הביא רק טעם הגר"א. אולם בס"ק ס"ח הביא את המג"א. ובסעיף ה' בה"ל ד"ה "ובלבד" הוכיח דלא כמג"א).

וכתב המשני"ב (ס"ק ס"ח) **דלענין חזרה יש להקל כדעת הר"ן דסגי לגרופ את הגחלים לצד אחר**, ולא כמו בשהיה שצריך לגרופ מחוץ לתנור כדעת הרמב"ם.

• טעם איסור חזרה- א. רש"י והר"ן פירשו- משום שמחזי כמבשל. **ב. ספר הישר פירש**- משום שלפעמים כשנטל את הקדירה מהאש הקדירה מצטננת קצת וחישיבן שמא יחתה בחזרתו. **והמשני"ב** (סקל"ז) הביא את הטעם של מחזי כמבשל. **ובשעה"צ** (סקל"ז) הביא את הטעם של שמא שיחתה.

• להחזיר לכירה אחרת- כתב הרמ"א **מותר להחזיר אף לכירה אחרת**. (כרמב"ם. והמ"מ כתב שכך גם דעת הירושלמי. אולם רבינו ירוחם כתב שהירושלמי אסור). **ואף שהבלה מרובה משל ראשונה**- מג"א. **ורק לשנות מהטמנה לכירה או להיפך אסור**- משני"ב ס"ק ס"ב.

להיכן מותר להחזיר:

כתב השו"ע **דווקא על גבה מותר להחזיר** אבל בתוכה אסור, (משני"ב סקמ"ח) דכיון שהוא מעמיד בתוכה כדרך המבשלים בה תדיר נראה כמבשל. (וכתב המשני"ב דכירה שאין לה תוך וחלל מותר להחזיר להם, כיון שאין לה שם תוך). **וכתבו האחרונים דרק על קרקעית הכירה** נחשב שמחזיר לתוכה, אבל אם תלה את הקדירה לתוך אויר הכירה וקצת דפנותיה תולים מלמעלה חשיב שמחזיר על גבה. (והשעה"צ ס"ק נ"ב) תמה אמאי הפוסקים השמיטו את מש"כ הירושלמי שרק עד שלשה טפחים בעומק הכירה מלמעלה ללמטה נקרא על גבה, ויש אומרים רק עד החרץ שעשוי בכירה).

תנאי חזרה:

הקדמה: בכדי שיהיה מותר להחזיר צריך שלא תבטל השהיה הראשונה, דחכמים התירו רק להחזיר אבל לא להניח לכתחילה. ובגמרא בשבת (ל"ה ע"ב) נאמרו כמה שיטות מתי אסור להחזיר.

להלכה: א. דעת השו"ע- **דאם הניח על גבי קרקע אסור להחזיר**, ואף שהיה דעתו להחזיר- בה"ל. **ב. דעת הרמ"א**- **דמותר להחזיר רק אם הקדירה בידו וגם היה בדעתו להחזירה**. **וכתב המשני"ב** (ס"ק נ"ו) דמותר רק אם דעתו להחזיר קודם שתצטנן, (שעה"צ ס"ק מ"ט) דאם דעתו להחזיר לאחר שתצטנן כיון שאסור לעשות כן הוי כאין דעתו להחזיר.

וכתב המג"א (משני"ב ס"ק נ"ה) **דלדעת הרמ"א אסור גם בהניחה ע"ג מיטה או ספסל**. (וכתב השעה"צ ס"ק מ"ז) שלא הזכיר מש"כ המג"א שלפי

הרמ"א אסור גם אם פינה ממיחם למיחם, משום שיש דעות שמקילים במיחם שני, ולכן פשוט שיש לסמוך על המקילים בספק זה של הגמרא). וכתב המשנ"ב (סי"ק נ"ו) **זנראה שבעת הצורך יש להקל אם זה בידו אף שאין דעתו להחזיר, וכן בהניחה על גבי ספסל** אם דעתו להחזיר, כיון שיש הרבה ראשונים שמקילים והוי מילתא דרבנן. **וכתב השעה"צ** (סק"ט) דאף שיש ראשונים שמקילים אף בהניח ע"ג קרקע, מ"מ קשה להקל נגד סתימת השו"ע בסעיף ג'.

אם אדם אוסר קדירה של חברו:

כתב הרעק"א אם אדם אחר שאין הקדירה שלו הניח על גבי קרקע אסור להחזיר, ולא שייך לומר אין אדם אוסר דבר שאינו שלו כיון שעשה מעשה. **אבל אם עודנו בידו ורק לא היה בדעתו להחזירו, זה תלוי במחלוקת ראשונים- בה"ל ד"ה ולא.**

מתי נאמר איסור חזרה:

הקדמה: הגמרא בשבת (לי"ח ע"א) אומרת **"אמר רב ששת לדברי האומר מחזירין, מחזירין אפילו בשבת"**. ונחלקו הראשונים. **א. רש"י פירש-** דכוונת הגמרא לומר שלא רק שמותר להחזיר בשבת בליה, **אלא אף בשבת ביום** שעבר הרבה זמן מהנטילה מותר להחזיר ואין זה נראה כנתינה בתחילה. **ב. הר"ן פירש-** דכוונת הגמרא לומר **שכל האיסור חזרה הוא רק אם נטל בערב שבת ומחזיר בשבת**. אבל אם נטל בשבת מותר להחזיר אפילו אם הניח על גבי קרקע ולא היה דעתו להחזיר, כיון שכולם יודעים שהקדירה היתה על הכירה ונתבשלה כבר, אלא שצריך שהכירה תהיה גרופה וקטומה. ועיין לקמן שתוס' והרא"ש פירושו פירוש נוסף.

להלכה: א. דעת השו"ע- השו"ע פסק כשיטת רש"י שיש איסור חזרה אף אם נטל את הקדירה בשבת. **ב. דעת הרמ"א- הרמ"א כתב שיש אומרים** (ר"ן) **שכל האיסור הוא רק אם נטל בערב"ש ומחזיר בשבת**, אבל אם נטל בשבת אין איסור להחזיר. **וכך נוהגים להקל** בתנורים שלנו שיש להם דין כירה, **וטוב להחמיר. ומבאר המשנ"ב** (סי"ק ס"ז) דהטעם שטוב להחמיר כיון שהרבה חולקים על הר"ן. **ועוד** שהב"י והמג"א כתבו שכל מה שהר"ן התייר זה רק להחזיר על גבה אבל בתוכה אסור. ומ"מ יש ללמד זכות על המנהג שמחזירים כיון שמחזירים באופן שהקדירה לא מגיעה לחום שהיד סולדת. **(וכתב המשנ"ב** (סי"ק ס"ח) דאף שכתבו האחרונים שבמקום שמותר להחזיר מותר אח"כ אף לסתום את פי התנור בדף משום שזה לא נקרא הטמנה, מיהו אם על ידי זה תגיע הקדירה לחום של יד סולדת טוב שלא לסתום).

איסור חזרה בערב שבת:

הקדמה: הגמרא בשבת (לי"ח ע"א) אומרת **"אמר רב ששת לדברי האומר מחזירין, מחזירין אפילו בשבת"**. וכתבו התוס' והרא"ש דכוונת הגמרא לומר שלא רק בשבת יש איסור חזרה, **אלא אף בערב שבת אסור להחזיר** אא"כ הכירה גרופה או קטומה. **(אולם אין צריך את תנאי חזרה שיהיה בידו ודעתו)**. דחיישינן שאם יחזירו בער"ש יבואו להחזיר גם בשבת, ואף שבשבת אסור להחזיר רק מחמת גזירה שחוששים שמא יחתה, מ"מ אין זה גזירה לגזירה דכולה חדא גזירה היא. אולם כל מה שרבנן אסרו היינו רק אם זה סמוך לשבת באופן שאם הקדירה היתה קרה לא היה שהות להרתיחה.

וכל האיסור להחזיר בערב שבת היינו רק כשמבושל כל צרכו, **(משנ"ב סי"ק ע"ב) אבל אם הוא חי** אין איסור. **(משנ"ב סי"ק ע"ג) ואם הוא לא מבושל כל צרכו, הרא"ש והטור כתבו דמותר להחזיר, כיון שאין חשש שיבוא להחזיר גם בשבת מפני שיש איסור בשול. והסמ"ג כתב** דאף בכה"ג אסור דלא פלוג רבנן.

להלכה: א. דעת השו"ע- דאין איסור חזרה בערב שבת. **ב. דעת הרמ"א- הרמ"א כתב שיש אומרים** (תוס' ורא"ש) דאף בער"ש סמוך לחשיכה יש איסור חזרה. ויש מקילים בזה (רש"י וסיעתו) **וכן המנהג להקל, אך טוב להחמיר** במקום שאין צורך כ"כ. ודווקא על גבי הכירה, **אבל לסמוך אפילו לאש מותר** אף במקום שהיד סולדת והתבשיל נצטנן לגמרי. (דאם לא נצטנן אף בשבת מותר- ב"י). **וכתב הרמ"א שבתנור** (שלהם) **וכן בכופח אם הוסק בגפת ועצים אף בגרוף וקטום אין חילוק בין להחזיר או לסמוך**. ודווקא במקום שהיד סולדת, אבל אם אין היד סולדת מותר אפילו בשבת.

• **להחזיר סמוך לברכו- א. הרמ"א כתב- דאסור להחזיר אף סמוך לברכו שהוא קבלת שבת לדידן. ב. המג"א כתב- דמותר להחזיר** כיון שאין בו סקילה- משנ"ב סי"ק ע"א.

סעיף ג' להניח בשבת ע"ג קדירה:

כתב השו"ע המשכים בבוקר וראה שהקדיח תבשילו וירא פן יקדיח יותר, **יכול להסיר ולהניח קדירה ישנה** (דבחדשה אסור דנעשית כלי ע"י החום. ובקדירות שלנו שנגמר תיקונם אפשר שיש להקל במקום הדחק- משנ"ב סי"ק ע"ט) **ריקנית** על פי הכירה, (דבמלאה אסור להניח מחמת עצמה- משנ"ב סק"ט) ויניח הקדירה עליה דהוי כגרופה וקטומה- משנ"ב סי"ק פ"א. ויזהר שלא יניח ע"ג קרקע וכן שתהא רותחת. **(וכתב הבה"ל** (ד"ה ריקנית) דאסור להניח קדירה גדולה שסותמת את כל פי הכירה, משום שמכבה את האש). וכתב המשנ"ב (סי"ק פ"ג) דלדעת הרמ"א לא צריך שתהיה רותחת אלא סגי שחם קצת.

והקשו האחרונים דהשו"ע סותר את מש"כ בסעיף ה' בשם הרשב"א שאם יש קדירה שמפסקת בין הכירה לקדירה מותר להניח עליה אף לכתחילה בשבת כיון שאין דרך בשול בכך. **א. הדגול מרבבה תירץ-** דהשו"ע סובר כר"ן, וס"ל דדווקא בפנדי"ש מותר דאין דרך לאפותו ע"ג כירה. **וכתב הבה"ל** (ד"ה ויזהר) **דהוא דוחק, דהשו"ע סובר כרשב"א ולא כר"ן. ב. הפמ"ג תירץ- דהתם מיירי שמניח ע"ג**

קדירה מלאה דאין דרך בישול בכך ולכן מותר נתינה בתחילה, והכא בקדירה ריקנית.

• **להניח ע"ג כירה ותנורים שלנו** - א. המג"א כתב - דלפי מש"כ השו"ע ה"ה דמותר להניח תבשיל בתנורים שלנו ע"ג המעזיבה שעל התנור, כיון שהמעזיבה מפסיקה בין הקדירה לאש. וה"ה דמותר להניח על הקאכלין. ב. המהרי"ל כתב - דצריך שיניח דף או עץ להכירא שאינו חפץ בחום כדי שלא יבוא לחתות. וכתב המשנ"ב (ס"ק פ"א) דכך משמע ברמ"א בס"ה, וכן במג"א בס"י רנ"ט.

סעיף ד' נתינת מים מכלי ראשון לקדירה:

כתב השו"ע יש למחות בנוהגים לערות מים חמים לתוך הקדירה בשבת כשהתבשיל מצטמק, משום שלפעמים אחד יד סולדת והשני אינו יד סולדת ומבשלים זה את זה - משנ"ב. וכתב המשנ"ב (ס"ק פ"ד) דלדעת הרמ"א שאין איסור בישול בלח שלא נצטנן לגמרי אין איסור לערבם, וכן מעשים שבכל יום שמערים מכלי ראשון רוטב של בשר על קטניות עם רוטב אף שמונחים בכלי שני. ובמג"א משמע שאף שאין למחות במקילים, מ"מ טוב יותר שלא לערות את הרוטב מכלי ראשון אלא רק ע"י כף. (ואם הרוטב שבקערה נצטנן לגמרי אסור מדינא לערבם).

סעיף ה' נתינה בתחילה על גבי קדירה מלאה:

הקדמה: הגמרא בשבת (י"ט ע"א) אומרת "מביא אדם קיתון של מים ומניחו כנגד המדורה". א. הרשב"א כתב - דמבואר שאין איסור של נתינה בתחילה אם אין דרך בישולו בכך כיון שלא מחזי כמבשל, ולכן מותר להניח בתחילה קדירה על פי קדירת חמין בשבת. ב. הר"ן כתב - דמותר אף להניח דבר שדרכו באפיה על פי הכירה אם מצטמק ורע לו, כיון שאין זה דרך בישולו בכך ומוכח שמניחו רק לחממו.

להלכה: כתב השו"ע (רשב"א) מותר להניח תבשיל שמבושל כל צרכו על פי קדירת חמין, כיון שאין דרך בישול בכך. אבל להטמין מתחת הבגדים הנתונים על המיחם אסור, דאסור להטמין בשבת אף בדבר שאין מוסיף הבל. וכתב הבה"ל (ס"ג ד"ה ויזהר) דהשו"ע לא העתיק את הר"ן משום שלא ס"ל הכי, ודלא כמש"כ הדגול מרבבה.

דין הכל בנו:

כתב הרמ"א יש מתירים (כל בו) לתת לתוך התנור שאפו בו מבעוד יום ולא הטמינו בו, דמאחר שאפו בו רק מבעוד יום ולא טמנו בו בשבת נשאר בו רק הבל מועט וכיון שאין דרך לבשל כך אין איסור של מחזי כמבשל - משנ"ב סק"צ. ובלבד שהתבשיל לא נצטנן לגמרי, דאם נצטנן אסור מצד איסור בישול.

וכתב הרמ"א יש מחמירים בזה ואם החום כל כך בתנור שהיד סולדת בו אסור. וכתב המשנ"ב (ס"ק צ"ג) שצריך לומר "שאם החום" וכוונתו דאף המחמירים לא אוסרים אלא כשהיד סולדת. (ומבאר השעה"צ (ס"ק צ"ג) שכך נראה דאי לאו הכי יהיה משמע דלדעה שמחמירה אסור בכל גווני, ואין טעם לזה. ועוד דלא יובן מש"כ הב"י לחלוק על הכל בו משום שחכמים לא נתנו דבריהם לשיעורים, והא בכמה מקומות מצאנו חילוק בין יד סולדת לאין יד סולדת, וע"כ שהכל בו מיקל אף ביד סולדת, וכמש"כ הגר"א).

וכתב המשנ"ב (סק"צ) דמשמע שאם הטמינו בתנור מבערב, אף למתירים אסור לתת בו תבשיל כיון שנפיש הבליה ומחזי כמבשל. אולם לפי מה שכתב הרמ"א בסעיף ב' דנוהגים ב' דנוהגים (כר"ן) שמותר להחזיר לתוך התנור אם התבשיל היה על הכירה בשבת, א"כ מותר להחזיר אף אם נפיש הבליה, אלא שהרמ"א שם סיים דטוב להחמיר.

דיני אמירה לנכרי בנתינת תבשיל:

כתב הרמ"א כל מה שאסור לעשות אסור לומר לנכרי לעשות. וכתב המשנ"ב (ס"ק צ"ד) דאפילו אם איסורו מדרבנן דינא הכי. ואם הנכרי עשה עבור הישראל, יש חילוקי דינים מתי התבשיל נאסר.

(א) בישול ע"י נכרי בלח שנצטנן - (באופן שאין איסור חזרה) א. דעת הרמ"א - דאסור לאוכלו אפילו צונן עד בכדי שיעשו. ואף שלא נהנה ממלאכת הנכרי כשנצטנן, מ"מ קנסוהו הואיל ונעשה מלאכה ע"י ציוויו - משנ"ב ס"ק צ"ו. (וכתב המשנ"ב דאם עשה מעצמו, מותר לאוכלו צונן, מיהו אם רואהו צריך למחות בו). ב. המשנ"ב (ס"ק צ"ה) כתב בשם האחרונים - דמותר בדיעבד, כיון שיש פוסקים שאין איסור בישול בלח שנצטנן ובספק פלוגתא אין לאסור מעשה שבת. ג. דעת הברכי יוסף - דמותר אפילו לכתחילה (באופן שאין איסור חזרה) לומר לנכרי לחממו, כיון שבכה"ג אפשר לסמוך על הפוסקים שאין איסור בישול בלח שנצטנן. וכתב הבה"ל (ד"ה להחם) דלצורך שבת ואין לו עצה אחרת אפשר שיש לסמוך על זה.

(ב) בישול ע"י נכרי בלח שלא נצטנן לגמרי - כתב הרמ"א דבדיעבד מותר. וכתב המשנ"ב (ס"ק צ"ז) דמותר אף שנהנה מהחום, כיון שהיה יכול לאכול בלא החימום. ומותר אף אם הנכרי העמיד את הקדירה על האש ממש בציוויו.

(ג) חזרה ע"י נכרי - (באופן שאין איסור בישול, כגון ביבש צונן) א. הפמ"ג בס"י ש"ח ס"ק ל"ז כתב - דאף דהוי איסור דרבנן מ"מ כל זמן שהתבשיל חם אסור, אבל אם כבר נצטנן מותר. וכתב השעה"צ (ס"ק צ"ח) דכך הסכים הגר"א שאף באיסור דרבנן ע"י נכרי אסור בדיעבד. (ודלא כמו שמשמע מהמג"א שדעת המרדכי להתיר בדיעבד איסור דרבנן ע"י נכרי). ב. ובס"ק ל"ח הפמ"ג כתב - דהמקל להחזיר לכתחילה

ע"י נכרי אפשר שאין גוערים בו, דקיי"ל שבות דשבות לצורך שבת מותר לכתחילה. וכן כתב המהרי"ט דמותר לכתחילה. וכתב הבה"ל דנראה שיש לסמוך עליו לצורך שבת להקל בזה.

בליעות של איסור מעשה שבת:

כתב האגודה אם בישל הנכרי תבשיל ובשר יחד בשביל הישראל, והתבשיל לא היה ראוי לאכול מחמת צנינותו, **אעפ"כ לא נאסר הבשר**, כיון שהבשר היה ראוי לאכילה אף בצונן- משנ"ב ס"ק צ"ח. (א.ה. עין בפמ"ג (א"א סקל"ט) שכתב שמבואר בדבריו שמעשה שבת בטל ברוב ואין צריך ששים. והקשה מהמג"א בסי' ש"יח סק"א (הובא במשנ"ב שם סק"ד) שכתב שהקדירה נאסרת משום בליעות של מעשה שבת. ותיירץ שיש חילוק בין דיעבד ללכתחילה, עיי"ש).

הושיב קדירות על תנור בית החורף ע"י נכרי:

כתב הרמ"א (תרומת הדשן) דכיון שאסור לומר לנכרי לחמם, לכן נוהגים שהנכרי מוציא את הקדירה מהתנור שמטמינים בו ומניחו אצל תנור בית החורף או עליו, ואח"כ השפחה מבערת את התנור. **ומבאר המשנ"ב** (ס"ק צ"ט) דטעם ההיתר הוא משום דכשנותן את הקדירה עדיין אין אש בתנור, ומה שמסיק אח"כ התנור עיקר כוונתו אינו אלא לחמם את הבית דמותר משום שהכל חולים אצל הצינה, ואף דהוי פסיק רישא לגבי התבשיל, **מ"מ אמירה לנכרי בפסיק רישא מותר**. וכתב המשנ"ב **דכל זה רק בסוג תנור שאין דרך לבשל על גביו בחול**, אבל בתנור אנגלי שהדרך לבשל על גביו בחול, **אסור לחמם ע"י נכרי** דודאי כוונתו גם לחמם את התבשיל.

וכתב המשנ"ב דמותר אף שהתבשיל נצטנן לגמרי. (כדעת הרבה אחרונים. ודלא כט"ז שחלק על הרמ"א וכתב שאין לבעל נפש לסמוך על היתר זה, משום א. דמתכוון גם לחמם התבשיל. ב. דכל מה דאסור לעשות, אסור לומר לנכרי לעשות. ג. דאף התרומת הדשן לא התיר אלא רק כשהנכרי לקח מתנור בית החורף כדי להסיקו ואח"כ מחזיר לתוכו דבכה"ג אין נראה כ"כ שעושה בשביל החימום שאח"כ, אבל כאן שלוקח מהתנור שהטמין בו ומניח בתנור בית החורף ודאי שכוונתו גם לחמם את התבשיל. **וכתב השעה"צ** (ס"ק ק"ד) דאף שהגר"א גם החמיר בנצטנן לגמרי, **מ"מ הנהוג להקל כגדולים שהקלו בודאי שאין למחות בידו**.

• נכרי שנתן מים לתוך קדירה הקבועה בתנור- כתב המשנ"ב (סק"ק) **מותר לומר לנכרי** למלאות מים בקדירה הקבועה בתנור, דק"ו הוא אם בתבשיל מותר אף שכוונתו גם לחממו, כ"ש כאן שאין כוונתו אלא שלא תבקע הקדירה. **ואפשר דהמים מותרים אפילו אם נתן את המים לאחר שהוסק**, אבל לומר לו למלאות מים לאחר שהסיקו נראה דאסור. (ואם יש על הכלי שומן לא יערה עליו מים כדי לשטפו משום שממחה את השומן והוי נולד, אלא יניח את הכלי בתוך המים מותר משום דלא עביד מעשה).

הושיב קדירות על תנור בית החורף ע"י ישראל:

כתב הרמ"א אסור לישראל להושיב קדירות על תנור בית החורף אפילו קודם ההיסק, דהוי כאחד נותן את הקדירה ואחד מדליק האש שהראשון פטור אבל אסור- משנ"ב סק"ק. **אבל אם הקדירות עדיין חמים** (אפילו שאין היד סולדת בהם- משנ"ב ס"ק ק"א) **מותר להעמידם סמוך לתנור בית החורף**, כיון שלתנורים שלנו יש דין כירה, **וסמיכה לכירה מותר** אף שאינה גרופה וקטומה, וכן אין איסור בישול כיון שהתבשיל עדיין חם ומבושל כל צרכו. **וכתב הרמ"א** דכבר נתבאר לעיל (ס"ב) דנהגו להקל בחזרה בשבת (כדעת הר"ן) אפילו שהניח ע"ג קרקע. (והבה"ל מוכיח מהרמ"א שכל ההיתר בסמיכה זה רק לגבי חזרה כדעת הרעק"א, ולא לגבי נתינה בתחילה כמש"כ הדגול מרבבה, דהא הרמ"א מקשר את דין זה לדין חזרה).

• להניח בתוך התנור- כתב המשנ"ב (ס"ק ק"ג) דאף אם הקדירה חמה מ"מ רק לסמוך מותר, **אבל לתת עליו ובתוכו אסור** כיון שאינו גרוף. **ואפילו קודם היסק אסור להניח דחיישינן שמא יחתה אח"כ**. **והעולם נהגו להניח עליו קדירות חמות קודם היסק** ויש להם על מה שיסמכו, (כמש"כ לעיל בסעיף ג' כיון שהמעזיבה מפסיקה בין הקדירה לאש), **אבל לאחר היסק מותר רק אם מניח דף להיכרא**.

סימן רנ"ד - דיני תבשילים המוכנים מער"ש כדי להגמר בשבת - ט' סעיפים

סעיף א' דיני שהייה בצלי:

הגמרא בשבת (י"ח ע"ב) אומרת **"והשתא דאמרת כל מידי דקשיא ליה זיקא לא מגליה ליה, דגדיא (דזוקא מנותח לאברים. וכשחלל הגוף שלם אע"פ שאין עליו ראשו וכרעיו מקרי שלם- רמ"א) בין שריק (שטח פי התנור בטיט) ובין לא שריק שפיר דמי. דברחא ולא שריק, רב ירמיה אסר ורב אשי שרי. ולרב אשי דשרי והתנן אין צולין בשר בצל וביצה אלא כדי שיצולו מבעוד יום (כמאכל בן דרוסאי) התם בבשרא אגומרי"**.

וכתבו הפוסקים דקיי"ל כרב ירמיה, ואף רב ירמיה מודה לתירוץ זה לפי המסקנא. **וכתבו התוס' והרא"ש דמייירי בצלי** ולכן בעז ואין טוח בטיט אסור אפילו שהוא חי ואין היתר של קדירה חייתה, משום שצלי מתבשל מהר וראוי לאכילה כבר בלילה ויש חשש שמא יחתה. **ונחלקו הראשונים בביאור הגמרא**.

(א) דעת הרמב"ם- דהטעם שמוותר בגדי משום שאינו צריך אלא חום מועט ולכך אין חשש שיחתה דאם יחתה יתחרך, ולכן אפילו חוץ לתנור סמוך לגחלים אין חשש שיחתה. אבל אם הוא מונח על הגחלים (וה"ה נוגע בגחלים מהצד- בה"ל ד"ה הכל אסור) מוכח שאינו חושש אם יתחרך דרוצה שיצלה מהר באיזה אופן שיהיה, ולכן אסור דחוששים שיחתה. **אבל אם נצלה מבעוד יום כמאכל בן דרוסאי מותר** אף

לשיטות שפוסקים כחכמים שאסור להשהות אא"כ מצטמק ורע לו, משום שכאן שמונח על הגחלים בודאי לא יחתה אם כבר נצלה כבן דרוסאי כדי שלא יתחרך ויפסד הבשר. **ובעז וטוח בטיט מותר** ולא חוששים שיפתח את התנור לחתות, **כיון שאם יפתח יכנס רוח ויתקשה הבשר ויפסד**. ולכן אם הבשר מונח בקדירה כגון צלי קדר דאז לא יתקשה, אם הוא חי לגמרי מותר כדין קדירה חייתא, אבל אם אינו חי לגמרי אסור דחיישינן שיפתח לחתות. ואם הוא מונח על גחלים אסור דכה"ג אינו חושש לחירוך הבשר, אבל אם נצלה כבן דרוסאי מותר אף לפוסקים כחכמים וכדלעיל.

ב) דעת הרא"ש והטור - דבגדי מותר רק בתנור מכוסה משום דקשיא ליה זיקא ולא יגלה את הכיסוי. **ובעז וטוח בטיט מותר** שלא יטרח כ"כ לסתור את הטיט כדי לחתות, ולכן מותר בכה"ג אף בקדירה. **ומה שהגמרא אומרת שעל גחלים אסור**, היינו שהתנור לא מכוסה ולכן אסור אפילו בגדי כיון שממילא יש רוח ומוכח שלא אכפת לו שיפסד, ולכן אסור אפילו סמוך לגחלים. אבל אם נצלה מבעו"י כמאכל בן דרוסאי מותר אף לפוסקים כחכמים.

נפק"מ בין השיטות:

- א) גדי סמוך לגחלים בתנור מגולה** - (משנ"ב סק"י) לרמב"ם מותר. ולרא"ש והטור אסור כיון שכבר נכנס רוח ולכן יש חשש שיחתה.
- ב) קדירה בתנור טוח בטיט** - (משנ"ב סק"יא) אם מונח בתנור קדירה שקצת נתבשלה ואין היתר של חייתא והתנור טוח בטיט, לרמב"ם אסור דאינו חושש שיכנס רוח כיון שהקדירה מכוסה. ולרא"ש והטור מותר דלא יטרח לפתוח את הטיט.
- ג) עז צלוי בן דרוסאי שמונח סמוך לגחלים בתנור שאינו טוח בטיט** - (שעה"צ סק"ד) לרמב"ם אסור לפוסקים כחכמים. ולרא"ש והטור מותר לכו"ע, כיון שגם סמוך לגחלים נחשב על "גומרי" ונאמר ההיתר של בן דרוסאי.
- ד) צלי על גחלים וטוח בטיט** - (משנ"ב ס"ק י"ז. שעה"צ ס"ק י"ז) לרמב"ם אסור, דכיון שמונח על הגחלים גם אם יפתח את התנור לא יצטנן התנור והבשר לא יתקשה. ולרא"ש והטור מותר.
- ה) פת** (מג"א ה' ס"ק י"ט) **וכן תורמסין ועיסיות** (מג"א ס"ח) **בתנור טוח בטיט** - לרמב"ם אסור דלא קשי ליה זיקא. ולרא"ש והטור מותר.
- ו) דברים שממהרים להתבשל בצלי כגון בצל וביצה סמוך לגחלים** - (בה"ל ס"ב ד"ה אין צולין) לרמב"ם דינם כגדי כיון שממהרים להתבשל ולכן אין חשש שיחתה כיון שיתחרך. ולרא"ש והטור אין דינם כגדי, אא"כ הם דברים שהרוח מזיקה להם.
- ז) לעשות מדורה שלא הוצתה ברובה בער"ש, בתנור טוח בטיט** - (משנ"ב סי' רנ"ה סק"א). לרמב"ם אסור. ולרא"ש והטור מותר.

דעת הפוסקים להלכה:

- א. דעת השו"ע** - כרמב"ם. **ב. דעת הרמ"א** - כרא"ש והטור. וכתב המשנ"ב (סק"י י"ד) **דהרמ"א כתב לשון "ויש מחמירים"** כיון שאוסרים תמיד במגולה ואף סמוך לגחלים (נפק"מ א'). ואע"פ שיש קולא בקדירה (נפק"מ ב'), מ"מ בצלי דקיימינן ביה הוא חומרא.
- דיעבד** - כתב הב"ח דכיון שהרבה ראשונים פוסקים כרב אשי דברחא ולא שריק מותר, **לכן בדיעבד מותר בעז בתנור מכוסה אף שלא טוח בטיט**. וכתב הבה"ל (ד"ה אבל בצלי) **דה"ה דמותר בדיעבד בגדי בתנור מגולה**, כיון שהשו"ע מתיר לכתחילה כשיטת הרמב"ם.

סעיף ב' צלי ע"ג גחלים:

כתב השו"ע **אין צולין בצל ביצה ובשר** (וה"ה שאר דברים שאינם נאכלים חיים - משנ"ב ס"ק ט"ז) **ואפילו בשר גדי**, אלא כדי שיצלה מבעוד יום משני צדדיו כמאכל בן דרוסאי שהוא **חצי בישול**, דכיון שהניחו ע"ג גחלים אינו חושש אלא שיצלה מהר ואע"פ שיתחרך, ולכן חוששים שיחתה. **אבל אם נצלה כבן דרוסאי מותר אפילו אם הוא בשר שור**, דמכיון שהוא ראוי לאכילה לא יחתה להפסידו. (וכתב המשנ"ב ס"ק י"ז) דלא יטול את הבשר אלא רק שיכבו הגחלים.

סעיף ג' עבר ושהה:

כתב השו"ע אם עבר או שכח וצלה בשבת באיסור **אסור**. ומבאר המשנ"ב (סק"כ) דאסור בין לו ובין לאחרים עד מוצ"ש בכדי שיעשו, (סק"ק י"ט) ואף בשוגג אסור כדי שלא יבוא להשהות ויאמר שכחתי. (א.ה. משמע מדבריו דאף בשוגג אסור בכדי שיעשו. וכך משמע מלשון השו"ע בס"ח. אולם לעיל בס"י רנ"ג ס"ק ל"ב כתב שמלשון הרמב"ם משמע שבשוגג אין צריך להמתין בכדי שיעשו).

סעיף ד' דברים הנאכלים חיים:

כתב השו"ע פירות הנאכלים חיים **מותר** ליתנם סביב לקדירה שעומדת על האש, אע"פ שא"א שיצלו קודם החשיכה. **ומבאר המשנ"ב** (סק"ק כ"א) דאין זה דמי לבצל וביצה שאסור להניחם ע"ג גחלים אא"כ ניצולו מבעוד יום כמאכל בן דרוסאי, דהכא כיון שהם נאכלים חיים הם יותר טובים בלא בישול כלל משאר תבשיל שנתבשל כבן דרוסאי ולכן אין חשש שיחתה. **וכתב השעה"צ** (סק"ק כ"ב) דהכא אף לפוסקים כחכמים מותר בבן דרוסאי, כיון שנוגעים בגחלים ודינם כצלי שעל האש.

(וכתב המשנ"ב ס"ק כ"ב) **דבצל אסור להשהות על האש אע"פ שלפעמים נאכל חי**, משום שאינו טוב לאוכלו חי כמו תפוחים. וה"ה לכל דבר שאין טוב לאוכלו חי

כמו תפוחי יער וכדומה).

• **להזהר לא להחזיר את הכיסוי** - כתב השו"ע צריך להזהר שלא להחזיר את הכיסוי אם נתגלה, ושלא להוסיף עליו עד שיצולו, משום שממהר לגמור את בישולם בשבת. (וכתב המשני"ב (סי"ק כ"ד) דכ"ש שאסור ליתנם בשבת סמוך לתנור כדי לצלות, ואף קודם היסק אסור מדרבנן).

סעיף ה' דין שהייה בפת וחררה:

הקדמה: המשנה בשבת (י"ט ע"ב) אומרת "אין נותנים פת לתנור עם חשיכה ולא חררה על גבי גחלים אלא כדי שיקרמו פניה. רבי אליעזר אומר כדי שיקרום התחתון שלה". והגמרא אומרת דר"א ס"ל כדי שיקרום פניה המדובקים בתנור. ונחלקו הראשונים א. דעת רש"י - דר"א מחמיר, משום שכלפי האור ממהר יותר לקרום. ב. דעת תוס' - דר"א מיקל, וכדמשמע בירושלמי. **והטור כתב** דצריך שידבקו פניה הדבוקים בתנור או פניה שכנגד האש. **וכתב הב"י** דס"ל שבפת צריך שיקרמו פניה המדבוקים בתנור, ובחררה שידבקו פניה שכנגד האש.

להלכה: כתב השו"ע "אין נותנים סמוך לחשיכה פת לתנור אלא כדי שיקרמו פניה המדבוקים בתנור. (ואין חילוק בין אפיה בקרקע התנור או בתבנית - משני"ב סי"ק כ"ו) **ולא חררה על גבי גחלים אלא כדי שיקרמו פניה שכנגד האש".** **וכתב המשני"ב** (סי"ק כ"ו) דהסכימו האחרונים **דבחד מהם סגי**, ואפשר דגם כוונת השו"ע הכלי. (מג"א. אולם הטי"ז כתב דהשו"ע כתב הכי בדווקא, ולכן כתב שחולק על השו"ע). **אולם בפת עבה צריך שיקרמו ב' פניה.**

וכתב הרמ"א דאם פורסה ואין חוטים נמשכים ממנה קרוי קרימת פנים. **וכתב המשני"ב** (סי"ק כ"ז) דשיעור זה מהני אף בפת עבה, דכיון שאין החוטים נמשכים בודאי קרמו ב' פניה.

דין שהייה בפשטיד"א:

כתב הרמ"א בפשטיד"א ובפלאד"יין **צריך שיקרמו פניה למעלה ולמטה**, ויתבשל מה שבתוכה כבן דרוסאי. **ובביאור דברי הרמ"א נחלקו הפוסקים.** (משני"ב סי"ק כ"ט) א. דעת המג"א והט"ז - דהרמ"א חולק על השו"ע שסובר דסגי בצד אחד. ב. דעת הגר"א - דלא פליגי, והכא צריך קרימת שניהם לפי שהוא עב. ג. דעת הדגול מרבבה - דלא פליגי, והכא צריך קרימת שניהם לפי שחלק העליון והתחתון אינם גוש אחד דהמוליתא מפריד ביניהם, והוי כשתי עוגות ובכל אחד צריך קרימת פנים.

אופנים שמוותר להשהות פת:

א. (משני"ב סי"ק כ"ח) **בכירה גרופה וקטומה.** (וה"ה בתנור שלנו). ב. **כתב הרמ"א אם התנור טוח בטיט מותר להשהותו.** (ולשו"ע בס"א לא מהני). ג. כתב הרמ"א **דמותר להשהות אם אופה לצורך מוצ"ש**, משום שיש לו זמן לאפותו ובלא החיתוי יהיה נאפה היטב. **וכתב המג"א** (משני"ב סי"ק ל"ח) דבתנורים שלנו כיון שמוותר לרדות אסור להשהות, דחיישינן שימלך לאוכלו ויחתה כדי שיאפה מהר.

השהה פת באיסור:

(א) במזיד - כתב השו"ע דאסור לרדות את הפת בשבת אפילו בשינוי ואין לו מה לאכול. ואסור לאוכלו עד מוצ"ש בכדי שיעשו (משני"ב סי"ק ל"א) אפילו אם רדו נכרי שלא מדעתו.

(ב) בשוגג - אם אין לו מה לאכול מותר לו לרדות מזון ג' סעודות, וכן לאחרים שאין להם מה לאכול מותר לרדות מזון ג' סעודות. (ולו אסור לרדות להם, דאין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חבירו - בה"ל ד"ה ואומר לאחרים). **ורודה בסכין** ולא במרדה משום עובדין דחול. **ואם א"א לרדות בשינוי ירדה כדרכו במרדה.** (משני"ב סי"ק ל"ח) כיון שאיסור רדיה לא הוי שבות גמור אלא רק משום עובדין דחול ולכן היכא שא"א לשנות וזה לצורך שבת התירו.

• **הטעם שבפת התירו מזון שלש סעודות - כתב המג"א** דהטעם שהתירו בפת משום דא"א לקיים מצות שלש סעודות ללא פת, ולכן אם יש לו פת אסור לרדות אף שאין לו ככר שלם ולחם משנה. ואה"נ גם בתבשיל אם אין לו דבר אחר לאכול כלל חוץ ממה שהשהה מותר לאוכלו, דאסור להתענות בשבת. **וכתב המשני"ב** (סי"ק ל"ג) **דלפי"ז אפילו בתנורים שלנו** שאין בהם איסור רדיה ג"כ אסור להסתפק מהפת יותר ממזון שלש סעודות. (והב"ח כתב דבפת לא גזרו כיון דלא שכיח שישהה מפני שאין דרך לאכול פת חמה, ואסור יותר משלש סעודות משום איסור רדיה. והנפק"מ בין הטעמים בתנורים שלנו שאין איסור רדיה - ולא הביאו המשני"ב).

השהה פת בהיתר:

כתב השו"ע (ר"ף) אם השהה פת בהיתר, **רודה כדרכו. וכתב המשני"ב** (סי"ק ל"ח) **דהא"ר כתב שיש להחמיר** כפוסקים (רמב"ן) שאפילו אם נתן בהיתר צריך לרדות בשינוי.

• **כמה מותר לרדות - כתב השו"ע** (ר"ף) מותר לרדות מה שלצורך שבת. ודנו הפוסקים בכוונת דברי השו"ע. א. הפמ"ג כתב - דמותר רק שלש סעודות, דרק זה קרוי צורך שבת. ב. הבה"ל כתב - ד"ה וצורך שבת דאין מוכרח כדבריו בכוונת הר"ן. **ועוד אפשר לומר** דאם רוצה לאכול דווקא מהפת שהוציא גם זה נקרא צורך שבת, דרק בהדביק באיסור השו"ע התנה דמותר רק שלש סעודות.

סעיף ו' הניח פת בשבת על התנור:

כתב השו"ע אם נתן פת בשבת, אפילו אם נתן במזיד **מותר לו לרדותו קודם שיאפה** כדי שלא יבוא לידי איסור סקילה. **ומבאר המשנ"ב** (סי"ק ל"ט) דקמ"ל שלא אומרים הלעיטהו לרשע וימות, וכ"ש אם נתן בשוגג. **וכתבו האחרונים דלאחרים אסור לרדותו**, דאין אומרים לאדם עשה חטא קל כדי שלא יעשה חבירך איסור חמור כיון שחבירו פשע. (ואף בשוגג פשע, דהיה לו להזהר שלא יבוא לידי זה- שעה"צ סק"מ). **וכתב המשנ"ב דאף בתנורים שלנו** שאין בהם איסור רדיה מצדד הא"ר דאסור לאחר לרדות משום שהבצק הוא מוקצה. וכל זה באפיה, אבל בבישול כיון שאין איסור בהורדה של הקדירה, צריך גם אחר לסלקו דמצוה לאפרושי מאיסורא.

• **במה ירדה-** כתב המשנ"ב (סי"ק מ"ב) **דמותר לרדות אף במרדה**. ומ"מ אם אפשר לעשות בשינוי יעשה, **ובתנאי** שלא ישתנה ע"י זה כדי שלא יבוא ע"י השהייה לידי קרימת פנים.

סעיף ז' השהה פת בתנורים שלנו:

כתב השו"ע בתנורים שלנו (שהפת מדובקת בשולי התנור ולא בדופני התנור) שאין בהם איסור רדיה, **מותר להוציא אף יותר משלש סעודות**. ומ"מ לא יוציא ברחת, משום עובדין דחול. **וכתב המשנ"ב** (סי"ק מ"ד) דנראה דע"י נכרי מותר להוציא אף ברחת, (שעה"צ ס"ק מ"ג) כיון שיש ראשונים שמתירים ברחת אף ע"י ישראל.

• **באיזה אופנים מותר לרדות יותר משלש סעודות- המג"א כתב דמותר רק כשהניח בהיתר**, דבתנורים שלהם אסור לרדות מה שאין לו צורך לשבת, ותנורים שלנו מותר לרדות אפילו הרבה. **והבה"ל הקשה** (ד"ה מותר) דאף אם הדביק באיסור מותר לרדות יותר משלש סעודות כיון שעל כל אחד אפשר לומר דחזי ליה. **וכתב** דנראה דמש"כ המג"א היינו רק בדעת רבינו ירוחם שסובר שאם הדביק באיסור אסור לטעום כלל מהפת, אבל לדין שמותר לאכול מזון שלש סעודות ממילא בתנורים שלנו מותר לרדות את כל הפת. אולם זה קצת דוחק בדברי המג"א, ועכ"פ נראה דאפילו אם הדביק באיסור בשוגג והוא מקום פסידא שיתקלקל הפת דמותר להוציא את כל הפת. (בצירוף דעת הא"ר שמתיר לרדות במקום פסידא. אך הא"ר מיירי שהדביק בהיתר, ואנו נקל בהדביק באיסור וכשצריך לאכול ממנו שלש סעודות).

הדביק בהיתר ורוצה לרדות (בתנורים שלנו) לצורך חול:

א. דעת המג"א- דמותר לרדות רק אם רודה גם לצורך שבת, דאלי"כ אסור לרדות מדין מכין משבת לחול. (וכתב המשנ"ב (סי"ק מ"ג) דע"י נכרי נראה שמותר לרדות אפילו לצון חול). **ב. דעת הא"ר-** דמותר לו לרדות במקום פסידא שיתקלקל הפת. (והמג"א לא התיר משום פסידא דהרי יכול לאכול מהפת בשבת).

סעיף ח' דברים הממהרים להתבשל:

לא ימלא אדם קדירה עססיות ותורמסין סמוך לחשיכה מפני שהם ממהרים להתבשל ודעתו לאכלם לאלתר, ולכן אין להם היתר של קדירה חייתא. ואם עשה כך אפילו בשוגג, אסורים עד מוצ"ש בכדי שיעשו. **וכתב המשנ"ב** (סי"ק מ"ה) דה"ה שאר דברים רכים שענינו רואות שממהרים להתבשל דינם כעססיות. (כפירוש הרמב"ם, ודלא כפירוש רש"י שהם קשי הבישול, אבל שאר דברים שאינם קשי הבישול כ"כ דינם כקדירה חייתא- בה"ל ד"ה עססיות).

סעיף ט' דין שהיה במים:

לא ימלא חבית מים ויתן בתוך התנור בער"ש. (אבל בתנורים שלנו, או שהתנור טוח בטיט מותר- משנ"ב סק"ו). ואם עשה כן אסור עד מוצ"ש בכדי שיעשו. **והקשה המג"א** דהא מים ראויים לשתות חיים, ומ"ש מפירות הנאכלים חיים שיש להם דין בן דרוסאי. **ותירץ** א. דאינם טובים כ"כ כפירות ומהני להם החימום הרבה. **ב. דלשטיפת כלים הם לא ראויים כלל.** **והמשנ"ב** (סי"ק מ"ט) הביא רק את התירוץ הראשון. (דהעיקר כהך תירוצא- שעה"צ ס"ק מ"ו).

לתת מים בקדירות שבתנורים:

כתב המג"א אסור לתת מים בקדירות שבתנורים אף שמתכוון רק שלא תפקע הקדירה, משום שהדרך שמדיח בהם כלים וחוששים שיחתה כדי לחמם את המים. **וכתב השעה"צ** (סי"ק מ"ט) דאף שהא"ר כתב שלהדחה לא חיישינן שמא יחתה, מ"מ כמה אחרונים העתיקו את המג"א להלכה, ואפשר שבשעת הדחק יכול לסמוך ע"ז, אך שיתנם קודם השקיעה.